

משרד החינוך

מכון הנרייטה סאלד המרכז לבחינות בגרות

המזכירות הפדגוגית

הפיקוח על הוראת היסטוריה בחינוך הממלכתי-דתי

לימודי היסטוריה בחמ"ד

המחונן הפדגוגי שאלון 29281

מועד חורף תשפו

להלן [קישור](#) לשאלון: שאלון 29281

לשימוש פנימי בלבד.

המסמך לא עבר עריכה לשונית

מבנה המחונן הפדגוגי:

א. הצגת השאלה כפי שהופיעה בבחינת הבגרות

ב. הצגת התשובות האפשריות

ג. סעיף "לתשומת לב" - פירוט הקשיים שהתגלו בתשובות תלמידים והמלצות למורה להוראה.

הלמידה מתוך המחונן ככלי - עבודה צריכה להתייחס למספר מישורים:

*שימוש נכון במילות ההוראה- פיצוח נכון של השאלה

*שליטה בציר הזמן והמקום המופיע בשאלות הבחינה

*התמודדות עם מספר מטלות/חלקים בשאלה והקשר ביניהם

*התמודדות עם שאלות שונות לנושא זהה

*דיוק בתוכן התשובה בהתאם לתוכן השאלה

*הנחלת מיומנויות מתחום הדעת לתלמידים

חשוב להזכיר כי כתיבת 'מחווון- תשובות' על ידי המורה כחלק מתהליך חיבור בחינה, לפני שהיא

מתקיימת בכיתה, מהווה חלק בלתי נפרד מהרגלי עבודה ונורמות מקצועיות שמומלץ לאמץ

במהלך כל השנה.

מומלץ לתת לתלמידים את המחווון בזמן חלוקת המבחנים הבדוקים ככלי לשיפור הלמידה

עבורם.

מטרות 'מחווון תשובות' הן:

1. לסייע בידי המורים לבדוק אם השאלות בבחינה ברורות דיין, ואם כוונת השאלה הושגה.

2. אמצעי יעיל להגברת מהימנות ההערכה.

3. מאפשר הערכה אחידה לכל בחינות התלמידים.

4. מאפשר לתלמידים לבחון את תשובותיהם מול המחווון וללמוד מהצלחות ומטעויות.

.

שימו לב!

חשוב להבהיר לתלמידים, כבר בשלבים הראשונים של הלימוד, את משמעות מילות ההוראה

השונות הנהוגות במבחנים, וכמובן לתרגל אותן.

חשוב לקבוע ניקוד פנימי בשאלות בהתאם למטלות/לחלקי השאלה

תזכורת - פירוש מילות ההוראה המקובלות:

• "ציין" - על התלמיד לכתוב במילה או במספר מצומצם של מילים על הנושא/המושג עליו נשאל

בלי לפרט.

- **"הצג"** - על התלמיד לפרט את הידוע לו על הנושא/המושג על פי הנלמד בכיתה או על פי הקטע.
 - כתיבת פרטי התוכן של פעולה או של אירוע לפי הנדרש. אין צורך להסביר.
 - לעיתים השימוש בהוראה זו ילווה בציון כמותי של הרכיבים הנדרשים בשאלה. הכימות הוא ציון מספר הרכיבים הנדרשים לתשובה מלאה והוא מבהיר לתלמיד את הנדרש ממנו וכן מנחה את המורה בזמן הערכת התשובה.
- **"הסבר"** - על התלמיד לכתוב את הידוע לו על הנושא תוך ביאור או פירוש הנושא ותוך ניתוח הפעולה, האירוע והשלכותיו. במקרים רבים יש ב"הסבר" הבהרת קשר בין מושגים.
- **"השווה"** - על התלמיד לבדוק את הדומה והשונה בין שני פריטים או יותר על פי קריטריונים (תבחינים) ולהסיק מסקנות מההשוואה.
- **"נמק"** (בסס) - על התלמיד לבסס דעה או טענה המוצגות בשאלה על סמך עובדות, ציטוטים, נתונים היסטוריים, דוגמאות ועוד.
- **"הדגם"** - על התלמיד להביא דוגמא לביסוס או להבהרה.

חשוב להזכיר ש...

- התשובה במחווה מכילה רק את גרעין התשובה, ואין לראות בה תשובה מלאה. התשובה מאזכרת את הכיוונים האפשריים ויתכן מצב שיש תשובות נוספות שאינן במחווה. תשובה כזו יש לבדוק בספרים ובמקורות מוסמכים כדי לקבלה כתשובה נכונה או כנכונה חלקית. תשובה מלאה היא תשובה שמרחיבה את הרכיבים השונים, מציגה, מסבירה ומקשרת לפריט הנשאל בשאלה, לאירוע או לטקסט בהתאם לנדרש בשאלה.
- התשובות המנוסחות על ידי התלמיד יכולות להיות מנוסחות בדרכים שונות, גם באופן השונה מהנוסח המופיע במחווה. דבר זה אינו פוסל את התשובה אם היא מכילה את כל המטלות הנדרשות בשאלה ותוכנה נכון.
- בתשובה שבה נדרשים כמה רכיבים, אם תלמיד ענה רק על חלק מהם הוא יקבל ציון חלקי

בהתאם לטיב התשובה.

● בשאלות שבהן יש כמה מטלות - יש לשים לב אם התלמיד נדרש לקשר בין המטלות מבחינת תוכן. בשאלות אלה התלמיד יידרש למבנה תשובה שיציג את המטלות ויסביר את הקשר ביניהן.

● שאלות בעלות שני חלקים שבהן התשובה לחלק השני נובעת מן התשובה לחלק הראשון הן שאלות משורשרות. במקרה זה אם התשובה בחלק הראשון אינה נכונה, לא ניתן יהיה לקבל את התשובה בחלק השני .

● בשאלות טקסט חזותי יש לשים לב:

א. שפעמים רבות התלמיד נדרש לזהות את המסר / הרעיון המרכזי של הטקסט ולבסס אותו על רכיבים מהטקסט.

ב. שהתלמיד נדרש לקשר בין הרכיב שבתמונה למסקנה שהסיק ממנה:

למשל: אני רואה בתמונה ש...ואני לומד מכך ש...

● בשאלות על קטע מקור מילולי יש לשים לב אם התלמיד נדרש לענות ולהסביר בלשונו או להתבסס על הנאמר בקטע ולצטט ממנו.

● בשאלות על טקסט מילולי או חזותי לעתים התלמיד נדרש לקשר את המקור לחומר שנלמד בכיתה, ולא להסתפק בידע מניתוח המקור. חשוב לתרגל עם התלמיד האם הוא צריך להביא את התשובה

מהידע שלו או מהמקור.

● יש שאלות המתחמות בזמן ובמקום ויש לדרוש מהתלמיד להתייחס לזמן והמקום שנדרשו בשאלה, וכן להשתמש במושגים המתאימים להם.

● יש להרגיל את התלמידים לבדוק כמה מטלות יש בשאלה ולסמן אותם על מנת לא לשכוח לענות על כולן.

● מחברות הבגרות הנבדקות הן מחברות סרוקות. יש להנחות את התלמידים להקפיד על רווחים,

לכתוב בעט חזק, להקפיד על כתב גדול ומרווח וכן לשמור על שוליים בצדי העמודים וכן בראש העמוד ובתחתיתו.

- אנו ממליצים להרגיל את התלמידים להשתמש בטיטה לפני כתיבת התשובה, על מנת שהתלמיד יבנה את תשובתו בצורה המקיפה והמסודרת ביותר שבה יבואו לידי ביטוי ידיעותיו. על העמוד [הימני] שמשמש כטיטה יש למתוח קו אלכסוני.
- בתהליך פיצוח השאלה - מומלץ להנחות את התלמידים לבדוק בשאלה - האם קיימת מטלה סמויה שלא כתובה במפורש, אך כדי לענות על השאלה על התלמיד לבצע אותה.

דגם תשובות

פרק ראשון

1. חיבת ציון

הציגו את השינוי בתפיסתו של פינסקר, וציינו את הסיבה לשינוי זה

15%+35%

– מעבר מתפיסה שהעם היהודי צריך להתערות בחברה הכללית / בחברה הרוסית / לראות ברוסיה את מולדתו / לסגל את התרבות / את השפה הרוסית, אל עבר תפיסה שהיהודים צריכים לחיות בארץ משלהם / להקים ישות מדינית עצמאית. הסיבה:

הפרעות ברוסיה/ סופות בנגב

ציינו מאפיין חברתי של תנועת חיבת ציון שנחשב ייחודי לתקופה שבה פעלה (סוף המאה ה-19)

15%

- התנועה כללה דתיים וחילוניים / שיתוף פעולה בין דתיים לחילוניים.

- תנועה עממית/ מעמד ביניים/ אנשי עיר וכפר

- איגוד של אגודות לאגודה אחת גדולה.

הציגו הבדל אחד בין תנועת חיבת ציון ובין התנועה הציונית של הרצל:

35%

– חיבת ציון הייתה איגוד של אגודות מקומיות ברוסיה וברומניה, ואילו התנועה הציונית כללה נציגים גם ממערב אירופה (ואף נציגים מארצות האסלאם).

– חיבת ציון שמה דגש על עלייה והתיישבות יהודית (מה שכונה אחר כך (ציונות מעשית), ואילו התנועה הציונית בראשות הרצל ביקשה גם לקבל הכרה של העמים (הציונות שואפת להקים לעם ישראל בית מולדת... מובטח לפי משפט הכלל)/ ציונות מדינית / פעלה כדי להשיג רישיון מצד האומות.(צ'רטר)
– חיבת ציון לא הצליחה להתמסד, לעומת התנועה הציונית, שהקימה ארגונים לצורך מימוש מטרתיה.
- לחיבת ציון היו כמה מנהיגים ולתנועה הציונות היה מנהיג אחד.
- בחיבת ציון הדתיים היו הרוב ובתנועה הציונית החילוניים היו הרוב.
- לחיבת ציון היו פחות משאבים כספיים והתנועה הציונית הייתה יותר מאורגנת כלכלית.
(הר ברכה, עמ')

267–269, מט"ח, עמ' 322–325)

שימו לב:

- חשוב לשים לב שצריך ללמד את התלמידים שכאשר השאלה עוסקת בשינוי יש להתייחס לממה היה לפני, נקודת השינוי, ומה קורה אחרי השינוי. היו תלמידים שענו רק על תפיסת פינסקר אחרי המאורעות והפסידו ניקוד.
- כאשר תלמידים מתבקשים לציין אירוע שהוביל לשינוי לא מתקבלות תשובות כלליות כמו אנטישמיות ולכן חשוב להדגיש לתלמידים שיש להתייחס לאירוע ספציפי ולא כללי.
- כשתלמיד מתבקש לציין מאפיין חברתי, המאפיין חייב להיות מתחום החברה.
- הצגת הבדל מבקשת הצגת עובדות ברות השוואה, שני צדדים של אותו נושא.

2. משטרים טוטליטריים

ציינו שתי נקודות דמיון בין המשטר הקומוניסטי ובין המשטר הפשיסטי

10%+15%

– שלטון של מנהיג יחיד/ מנהיג של מפלגה אחת

– התנגדות לדמוקרטיה

– פולחן אישיות סביב המנהיג

– שימוש בטרור פנימי

– הגבלת זכויות אדם/ אזרח

– דרישה לנאמנות מוחלטת

– שליטה של השלטון באמצעי התקשורת/ שימוש בתעמולה

- פיקוח על חינוך/ תרבות

- שליטה על כלכלה

הציגו הבדל אחד בין האידאולוגיות של המשטרים האלה

35%

– האידאולוגיה הקומוניסטית מבוססת על שוויון מעמדי/ אחדות הפועלים ללא הבדל לאום, ואילו באידאולוגיה

הפשיסטית הנאמנות ללאום ולמדינה היא ערך עליון.
– האידיאולוגיה הקומוניסטית רואה בשוויון ערך עליון ואילו האידיאולוגיה הפשיסטית מבוססת על אליטיזם/על חלוקה בין מנהיגים למונהגים.
- האידיאולוגיה הקומוניסטית שמה דגש על כלכלה/הלאמת הרכוש הפרטי/פיקוח על הכלכלה, ואילו האידיאולוגיה הפשיסטית שמה דגש על מסירות למדינה על ידי מלחמה/ביטול הפרט לטובת המדינה
- האידיאולוגיה הקומוניסטית דוגלת בשלום בין העמים ואילו האידיאולוגיה הפשיסטית מהללת מלחמות/כיבושים.

(המונח

משטרים טוטליטריים)

ציינו אחד מרעיונות הנאורות

10%

– שוויון – ידע – קדמה – ספקנות וחילון – הזכות לחירות – הזכות לקניין פרטי – הזכות לחיים – אמנה חברתית – רציונליזם – אינדיבידואליזם – הפרדת רשויות – האדם אחראי לגורלו – סובלנות – זכויות הנשים – ריבונות העם – זכויות טבעיות

(מסורת ומהפכות-

עמ' 27–37, מט"ח- עמ' 24–37)

בחרו באחד המשטרים וציינו אותו

10%

קומוניזם או פאשיזם.

הסבירו אם לדעתכם המשטר שבחרתם מבטא את רעיון הנאורות שציינתם

20%

כל תשובה הגיונית תתקבל, ובלבד שנומקה בהתאם לרעיון הנאורות.

שימו לב:

- כאשר מבקשים הבדל בין שני משטרים התלמיד צריך להציג משהו אחד בכל משטר שהוא שונה מהמשטר השני, כי השאלה מבקשת הבדל ביניהם.
- היו תלמידים שחזרו על אותה תשובה שנתנו בהצגת ההבדלים בין קומוניזם לפשיזם, במאפיין קומוניזם, מאפיין נאורות והוכחה של הקומוניזם. חשוב ללמד תלמידים לא לחזור על אותה תשובה בחלקים שונים של השאלה.
- היו תלמידים שכתבו כנקודת דמיון את המושג משטרים טוטליטריים. צריך ללמד תלמידים שאי אפשר לתת תשובה שכתובה בשאלה.

3. היישוב החדש ומסע הרבנים

הציגו רעיון אחד שבו האמינו הפועלים בני העלייה השנייה, וציינו פעולה אחת שנועדה לממש רעיון זה

10%+25%

– האמינו בערכי הסוציאליזם / שאפו להקים חברה שתחיה בשיתוף ובשוויון/ עלייה לארץ ישראל/התיישבות

בארץ ישראל

הפעולה: הקמת הקבוצה/ הקמת חווה שיתופית/ הקמת יישובים

– ראו חשיבות גדולה בעבודת כפיים / עבודת אדמה.

הפעולה: הקמת הקבוצה / כיבוש העבודה.

– ראו חשיבות ביצירת דמות של יהודי חדש / יצרן / סוציאליסט / דובר עברית / ציוני/ שומר עברי

הפעולה: כיבוש השמירה / כיבוש העבודה / הקמת הקבוצה / חידוש השפה העברית.

(המונח ;יישוב חדש)

הציגו את שתי המטרות של מסע המושבות שיזם הרב קוק בחורף תרעד(1913)

20%+25%

– לחזק את שמירת המצוות במושבים ובקבוצות.

– להפחית את העוינות בין היישוב הישן לחדש על ידי מפגש ישיר.

- עמידה מקרוב אחרי הצרכים הרוחניים והחומריים של המתיישבים.

- חיזוק החלוצים בהתיישבות.

(השיבה

לציון, עמ' 39 ; 82–83)

לדעתכם, האם אפשר לראות במסע המושבות הצלחה? נמקו את תשובתם על פי עובדה היסטורית

20%

כל תשובה הגיונית ומבוססת היסטורית באותה נקודת זמן תתקבל.

שימו לב:

● **השאלה מבקשת מהתלמיד רעיון ופעולה, תלמידים לא תמיד הבחינו ביניהם**

● כאשר תלמיד מתבקש להביע דעתו האם מסע המושבות מוגדר כהצלחה ולבסס על עובדה

היסטורית הוא חייב להתייחס לאירוע כלשהו ולא לאמירות כלליות.

4. תפיסת הזהות של ערביי ארץ-ישראל

הציגו את שני צידי הדילמה של ערביי ארץ-ישראל בנוגע לזהותם עם תום מלחמת העולם הראשונה

30%

מצד אחד, ערביי ארץ-ישראל ראו עצמם חלק ממדינה ערבית רחבה שסוריה במרכזה, ומצד אחר יש

שהחלו

לפעול לגיבוש זהות לאומית מקומית.

הסבירו מדוע הדילמה שהצגתם התעוררה אצל ערביי ארץ-ישראל דווקא לאחר מלחמת העולם

הראשונה

50%

– כיוון שלאחר מלחמת העולם הראשונה (1920) הכריז חבר הלאומים על מנדט בריטי בארץ-ישראל ומנדט

צרפתי בסוריה / כישלון הקמת סוריה הגדולה / הפיכת ארץ-ישראל ליחידה עצמאית מדינית, גרמו לחשיבה

על גיבוש זהות לאומית מקומית.

– התמוטטות ממשל פייסל בדמשק (כאשר גירשו אותו הצרפתים) גרמה לייאוש מרעיון סוריה הגדולה, והובילה לחשיבה על גיבוש זהות לאומית מקומית.

– ההחלטה שהמנדט הבריטי יוציא לפועל את הצהרת בלפור למען ייסוד בית לאומי לעם היהודי בארץ-ישראל, גרמה להם לחשוב על גיבוש זהות לאומית מקומית.

(השיבה

לציון, עמ' 39 ; 136–141)

ציינו איזה צד בדילמה אפין את ערביי ארץ-ישראל גם לפני מלחמת העולם הראשונה
20%

זהות אזרית כחלק מסוריה הגדולה.

שימו לב:

- מעט מאוד תלמידים ענו על שאלה זו. חשוב ללמד את ההתעוררות של הלאומיות הערבית כדי להבין את יחסי יהודים ערבים בריטים בתקופה זו.

- **שאלה זו מבקשת דילמה, חשוב להבהיר לתלמידים כי לדילמה יהיו תמיד שני צדדים לתשובה(מצד אחד, מצד שני)**

5. הפועל המזרחי

על פי מה שלמדתם, ציינו והציגו ערך חילוני (כללי) אחד שעמד בבסיס התהוותה של תנועת הפועל המזרחי

30%

– חלוציות: אנשים המוכנים לעשות כל מה שנדרש עבור בניין הארץ.

– סוציאליזם: אידיאל חיי שיתוף ושוויון / אידיאל שעל פיו כל אחד תורם כפי יכולתו ומקבל לפי צרכיו.

– עבודת אדמה / עבודה חקלאית: המבוססת על הערך של עמל / יגיע כפיים.
(על פי ערכת פר"ח)

– סוציאליזם מהפכני: אידאולוגיה שמטרתה להביא לשינוי יחסי הכוחות באמצעות מהפכה.

– סוציאליזם דמוקרטי: גישה שטוענת כי יש להביא לצמצום הפערים באמצעות חקיקה.
(המונח סוציאליזם)

הסבירו את המענה הרעיוני של הוגי תנועת הפועל המזרחי על הקרע שבין הערכים המסורתיים ובין הערכים

החילוניים (כלליים)

40%

- (כי) קראו לחיבור בין ערך התורה לערך העבודה / העמל / עבודת הכפיים / חיים שיתופיים.
- (כי) קראו למרד קדוש הן כלפי אורח החיים הגלותי (שהתבסס על ריבוד חברתי / מקצועות לא יצרניים)
- הן כלפי אורח החיים החילוני.
- (כי) טענו שהסוציאליזם / התנגדות לקניין פרטי, יונקים מן התורה / על פי הרב ישעיהו שפירא אין לאדם
- קניין בכל הבריאה כולה / על פי הרמב"ם הדרגה הגבוהה ביותר של צדקה היא : עושה עמו שותפות;.

(על פי ערכת פר"ח)

הציגו דרך פעולה אחת שבה יושמו עקרונות הפועל המזרחי

30%

- הקמת יישובים דתיים-חקלאיים-שיתופיים בכל רחבי ארץ-ישראל/ קיבוצים דתיים
- הקמת תנועת הנוער : בני עקיבא/ חינוך לרעיון תורה ועבודה.
- הקמת מטבחים כשרים
- שיפור תנאי הפועלים הדתיים
- הקמת מוסדות חינוך/ מסגרות תרבות לפועלים הדתיים
- מציאת מקומות עבודה לפועלים הדתיים
- הקמת מפלגה דתית סוציאליסטית

(על פי ערכת פר"ח)

שימו לב:

- בשאלה התבקשו לציין ואז להציג ערך חילוני היו תלמידים שרק ציינו או רק הציגו. חשוב לשים לב למילות ההוראה ולהדגיש לתלמידים לענות בהתאם.
- השאלה בקשה ערך חילוני, תלמידים הציגו ערכים דתיים.

פרק שני

6. הנאציזם

ציינו והציגו אחד מן הרעיונות של האידאולוגיה הנאצית: תורת הגזע או מרחב מחיה

10%–20%

• תורת הגזע

העולם נחלק לגזעים אנושיים, כשהבדל ביניהם מולד.

הגזע הארי הוא יוצר תרבות/עליון.

הגזע היהודי הוא מהרס תרבות/תחתון.

או

• מרחב מחיה

על הלאום הגרמני לכבוש שטחים נרחבים באירופה (כדי להביא לידי ביטוי את כוחותיו הלאומיים/ לשרוד).

הסבירו מדוע בתקופה שבין שתי מלחמות העולם רבים מאזרחי גרמניה קיבלו את הנאציזם בהתלהבות
30%

- כיוון שגרמניה הייתה במשבר לאחר מלחמת העולם הראשונה, והייתה תקווה שהנאציזם יצליח לחלץ את גרמניה מתוך המשבר.

- בגרמניה היה חוסר יציבות פוליטי ואף אחת מן הממשלות לא הצליחה לחלץ את גרמניה מהמשבר.

- תקווה שהנאציזם יחזיר את הכבוד הלאומי הגרמני על רקע ההשפלה בחוזה ורסאי.

הציגו שני צעדים שנקט היטלר לאחר עלייתו לשלטון שהביאו להפיכתה של גרמניה למדינה טוטליטרית
15%+25%

– הפעיל את אס. אס כנגד כל מתנגדיו במהלך הבחירות לרייכסטאג.

– חוקק חוק שהסמיך את הממשלה לחוקק חוקים בעצמה מבלי להידרש לפרלמנט.

– חוקק חוק שאוסר על כל פעילות של מפלגה אחרת מלבד המפלגה הנאצית.

– קיים בחירות מחודשות לרייכסטאג ובהן השתתפה מפלגה אחת בלבד.

- שימוש בטרור והקמת מחנה ריכוז

- שימוש בחינוך ותעמולה עיצבו את התודעה של בני נוער לערכים של האידיאולוגיה הנאצית. / הקמת לשכת

הרייך לענייני תרבות/ כפייה על יוצרים להישבע אמונים להיטלר.

- איחוד תפקיד ראש הממשלה והנשיא.

- השתלטות על אמצעי התקשורת להפצת רעיונות הנאציזם.

- סגירת האיגודים המקצועיים.

- ביטול זכות השביתה אשר מנעה הבעת התנגדות.

- שריפת הרייכסטאג והאשמת מתנגדי הנאציזם בשריפה.

- הפעלת צווי חירום.

(מסורת ומהפכות, עמ' 39);

150–155, מט"ח עמ' 39 176–188)

שימו לב:

- השאלה מבקשת צעדים שעשה היטלר עם עלייתו לשלטון שהפכו את גרמניה לטוטליטרית. חלק מהתלמידים ענו על צעדים כלפי היהודים. חשוב מאוד בהוראה להדגיש שיש היסטוריה כללית והיסטוריה יהודית, ובפיצוח השאלה צריך לשים לב מה שואלים.
- השאלה ביקשה להסביר מדוע תושבי גרמניה בין שתי מלחמות עולם קיבלו את היטלר בהתלהבות. חלק מהתלמידים לא התייחסו לתקופה אלא כתבו באופן כללי. חשוב לשים לב לכך שאם השאלה מתייחסת לזמן מסוים התשובה חייבת להתייחס לאותו זמן ולא בכלליות.

7. יהודי אירופה בתקופת מלחמת העולם השנייה

ציינו שני צעדים שנקטו הנאצים כלפי יהודי פולין לאחר כיבושה

10%+20%

– התעללות ביהודים והשפלתם

– רצח יהודים ברחובות

– גיוס לעבודות כפייה

– שילוח למחנות עבודה

– בידוד היהודים בגטאות

– הקמת היודנראטים

- אריזציה/ הקפאת חשבונות בנק

- איסור שימוש ברכבות

- סגירת מערכת החינוך

- סימון היהודים

(חורבן)

וגבורה עמ' 92–100)

הסבירו גורם אחד להבדל בין היחס של הנאצים כלפי יהודי פולין לאחר כיבושה ובין היחס שלהם כלפי

יהודי

גרמניה עד פרוץ מלחמת העולם השנייה

30%

– כיוון שבזמן מלחמה הגרמנים לא חששו מדעת הקהל העולמית (בעוד שעד פרוץ המלחמה דעת הקהל העולמית היוותה שיקול). / יהודי פולין היו רחוקים מהעין של דעת הקהל הגרמנית.

– כי בפולין היו שלושה מיליון יהודים לעומת כמה מאות אלפים בגרמניה.

– כי בפולין היו יהודים בעלי לבוש מסורתי שדמו לדמויות היהודים בתעמולה האנטישמית, לעומת יהודי גרמניה, שהיו בעלי חזות מערבית אירופית.

(חורבן)

וגבורה, עמ' 92–93)

הסבירו סיבה אחת לפתיחת מבצע הרצח ההמוני של יהודים לאחר פלישת הנאצים לברית המועצות

30%

– כי הנאצים, שכבר כבשו כמה ממדינות אירופה ללא התנגדות של ממש, הרגישו בלתי מנוצחים / האמינו

ביכולתם לעשות ביהודים ככל העולה על רוחם.

– כי האידיאולוגיה הבולשביקית/קומוניסטית של הרוסים הייתה מנוגדת לאידיאולוגיה הנאצית וזוהתה בעיניהם

כאידיאולוגיה יהודית (לכן נחשבו היהודים לפעילים פוליטיים).

- כי ידעו שהאוכלוסייה המקומית תשתף פעולה

- כי המלחמה התרחשה הרחק מעיני דעת הקהל והתקשורת.
- כי הנאצים חיפשו פתרון לתוספת של מיליוני יהודים תחת שליטתם.

(חורבן וגבורה, עמ' 105)

צינו את תפקידם של האיינזצגרופן (עוצבות המבצע) בתהליך השמדת יהודי ברית המועצות

10%

רצח בבורות הירי/ אחראים על הרצח ההמוני/ השיטתי/ המכוון/ חיסול האויבים האידיאולוגיים של המשטר.

שימו לב:

- השאלה מבקשת גורם שמסביר את השינוי התנהגות הנאצים בגרמניה להתנהגות הנאצים בפולין. חלק מהתלמידים תיארו את התנהגות הנאצים בשני המקומות ולא התייחסו לגורם לשינוי.
- כשמבקשים הבדל בין שני מקומות חייבים בתשובה להתייחס לשניהם.
- השאלה הזו מספרת סיפור של השתלשלות מלחמת העולם השנייה. חשוב ללמד את התלמידים לא רק את הפרטים אלא את התמונה הגדולה של הסיפור. חשוב להרגיל תלמידים לקרוא את כל חלקי השאלה לפני שמתחילים לענות על השאלה.
- חשוב להראות לתלמידים את האירועים על ציר הזמן, במקרה זה הבחנה בין תקופת השלטון הנאצי בגרמניה לבין אירוע כיבוש פולין בתחילת המלחמה.

8. העלייה הגדולה וכור ההיתוך

הציגו אתגר אחד של הנהגת המדינה לנוכח קליטת העלייה הגדולה, בראשית ימי המדינה

25%

- התמודדות עם אוכלוסייה שהכפילה את עצמה בתוך זמן קצר/ אתגר התעסוקה לכל כך הרבה אנשים/ אתגר הדיור לכל כך הרבה אנשים/ אתגר אספקת מזון/ קצב הבנייה לא תאם את קצב העלייה.
- הטמעת העולים אשר יושבו בנפרד (במעברות).
- שוני תרבותי/דתי/מעמדי בין העולים לבין האוכלוסייה הקולטת / חשש מהשתלטות תרבותית של העולים
- מארצות האסלאם / קבוצות תרבותיות רבות שאין קשר ביניהן / שאין להן מכנה משותף רחב.
- קליטת עלייה בתוך כדי מלחמת קיום.

(השיבה לציון, עמ' 340, 348)

הציגו את החשש שבן-גוריון מתאר בנוגע לחינוך ילדי העולים

25%

- רוב ילדי העולים נרשמו לזרם העובדים לא בגלל הזדהות, אלא בגלל כפייה / בגלל שלילת עבודה / בגלל

שלילת מגורים.

– ניצול חולשה של העולים על ידי נציגי המדינה.

הסבירו את הקשר בין החשש שמתאר בן-גוריון בקטע ובין מדיניות כור ההיתוך

30%

– נציגי המדינה ניסו לכפות על העולים להירשם לזרם העובדים בגלל מדיניות (כור ההיתוך) שנועדה לייצר

דמות צבר /דמות אחידה של ישראל.

- הכפייה של זרם חינוכי אחיד/ ניצול חולשה של העולים על ידי נציגי המדינה נוצרה בגלל הרצון לממש את

הרעיון של יצירת דמות צבר אחידה.

– כיוון שמדיניות כור ההיתוך נתפסה כדרך להצלת החברה הישראלית, נציגים מטעם המדינה היו מוכנים

להשתמש בדרכים כוחניות / בעייתיות,

הביעו את דעתכם אם מדיניות כור ההיתוך הייתה נכונה לתקופתה. נמקו את תשובתכם על פי עולם

הערכים

שלכם

20%

כל תשובה הגיונית ומנומקת תתקבל.

שימו לב:

- השאלה מבקשת לחבר בין ציטוט שעוסק בחשש של בן גוריון לבין מדיניות כור ההיתוך. חלק מהתלמידים פשוט חזרו על החשש, **והתקשו בהצגת הקשר בין החשש למדיניות כור ההיתוך.**
- היו תלמידים שפשוט תיארו מה זה כור ההיתוך ולא הסבירו את הקשר בין החשש לבין מטרת כור ההיתוך.

9. קונפליקטים בעיצוב דמותה של החברה הישראלית

הסכם השילומים

הציגו מהו הסכם השילומים:

25%

– גרמניה (המערבית) הסכימה להעביר למדינת ישראל סכומי כסף גדולים / סחורות במטרה לשקם את ניצולי השואה במדינת ישראל.

– רנטה/תשלום חודשי קבוע לניצולי השואה כפיצוי על הסבל במחנות הריכוז / פיצוי על אובדן זכויות בסיסיות.

הציגו מניע אפשרי של גרמניה לחתום על הסכם השילומים:

25%

– רצון לשפר את מצבה הדיפלומטי של גרמניה/ קבלת לגיטימציה בינ"ל / אפשרות להשתתף בבריתות.

– רצון לכפר על הפשע שביצעו כלפי העם היהודי

הציגו נימוק של התומכים

25%

– מדינה בסכנה אינה יכולה למנוע מעצמה כספים המגיעים לה וחשובים להמשך קיומה. / הכספים יסייעו למדינת ישראל הצעירה.

– אין להטיל את אשמת הנאצים על כלל העם הגרמני / גרמניה המערבית היא גרמניה אחרת.

– מערב גרמניה כבר התקבלה למשפחת העמים.

– התנגדות לקבלת הכספים תיצור מצב של ::הרצחת וגם ירשת:

– מן הצדק הוא שגרמניה תשלם על קליטת מאות אלפי ניצולי השואה שהגיעו ארצה חסרי כול.

– כספי השילומים יסייעו לישראל להיות מדינה חזקה, המסוגלת להגן על העם היהודי / למנוע שואה נוספת.

- ההסכם יעזור לניצולי השואה להרים את עצמם כלכלית.

הציגו נימוק של המתנגדים

25%

– ההסכם פגום מוסרית שכן הוא מהווה מחילה/כפרה לנאצים על פשעיהם.

– כי קבלת השילומים היא מעילה בצוואת הקורבנות.

– כי הסכם השילומים יאיץ את תהליך הלגיטימציה של מערב גרמניה.

– כי הסכומים המדוברים בהסכם הם כ-5% בלבד מן הרכוש היהודי שהוחרם בשואה.

– כי מדיניות של קבצנות אינה ראויה למדינה השומרת על כבודה.

(השיבה

לציון, עמ' 388–392)

משפט אייכמן

הציגו את תפקידו של אייכמן בתהליך השמדת יהודי אירופה

20%

– עסק (כראש המחלקה היהודית בגסטאפו) בשילוח יהודים להשמדה.

– היה פעיל במיוחד בשילוחם המהיר של יהודי הונגריה לאושוויץ.

הסבירו מדוע היה חשוב לקיים את משפט אייכמן דווקא במדינת ישראל

40%

– העובדה שמדינת ישראל תבעה אדם על פשעים שנעשו עוד בטרם הקמתה, ביססה את מקומה של

המדינה כירשת העם היהודי שהושמד בשואה / כנציגת העם היהודי כולו.

הציגו שתי השפעות של משפט אייכמן על החברה הישראלית

15%+25%

– המשפט הוביל לשינוי תודעת השואה בארץ.

- המושג גבורה משמעויות חדשות של עמידה רוחנית / שמירה על צלם אנוש, ולא רק של גבורה פיזית.

- בפעם הראשונה החלו הניצולים להשמיע את קולם.

– בפעם הראשונה החלו ישראלים רבים לראות בשואה חלק מרכזי מזהותם הלאומית.

– העדויות במשפט הובילו בסופו של דבר לתיקון חוק החינוך הממלכתי / להחלטה זו שהשוואה תהיה נושא

חובה בלימודי היסטוריה בתיכון.

(השיבה

לציון, עמ' 396–402)

אירועי ואדי סאליב

הציגו את אירועי ואדי סאליב

30%

מחאות אלימות שפרצו בשכונת ואדי סאליב בחיפה לאחר שהמשטרה ירתה בתושב השכונה שהתפרע. המחאות, שהחלו כהפגנה נגד המשטרה, נהפכו במהרה למהומות שהופנו נגד תושבי שכונות הכרמל / התושבים הוותיקים / המבוססים / האשכנזים / מבני מפאי.

הציגו שתיים ממסקנות ועדת החקירה שהוקמה בעקבות אירועים אלה

20%+25%

– המחאה פרצה על רקע מצוקה פיזית של תושבי השכונות / תנאי חיים קשים במבנים בלתי ראויים / תנאי

צפיפות / העדר תנאים סניטריים אלמנטריים / על רקע מצב תעסוקתי קשה.

– המחאה פרצה על רקע תחושות של בידוד מצד עולי מרוקו מן החברה הישראלית / תחושות של אפליה/קיפוח/ השפלה.

– אין בפועל כל אפלייה לרעה של יוצאי מרוקו מצד הרשויות./ חסרונם של תלמידים ממוצא מרוקאי במוסדות

תיכוניים ואקדמיים נובע מקשיי קליטה ולא מאפליה מכוונת.

הציגו תוצאה אחת של אירועים אלה

25%

– השכונה פונתה מתושביה והתושבים קיבלו דיור חלופי משופר.

– נעשו מאמצים להאיץ את פינוי המעברות.

– הונהגה קצבת ילדים שנועדה לסייע למשפחות ברוכות ילדים.

– המחאה הציפה לפני הציבור את תחושות הקיפוח של המזרחים.

(השיבה לציון, עמ' 403–407)

הפנתרים השחורים

הציגו את טענתם של הצעירים שהקימו את תנועת הפנתרים השחורים כלפי הרשויות במדינה

25%

- הממסד מתעלם מן הבעיות החברתיות של תושבי שכונת מוסררה בירושלים / קיפוח עדות המזרח על ידי

רשויות המדינה.

הציגו את היחס של רשויות המדינה כלפי הפנתרים השחורים מיד לאחר הקמת התנועה

25%

- המשטרה סירבה לתת להם אישור לקיים הפגנה/ יחס נוקשה של המשטרה
 - ראש הממשלה גולדה מאיר לא הסכימה להכיר בהם כתנועה חברתית.
 - לאחר פגישה עמם, טענה גולדה מאיר כי מדובר בפורעי חוק / כי הם; לא נחמדים
- הצלחה של הפנתרים השחורים

25%

- ועדה ציבורית שהוקמה על ידי הממשלה קבעה כי טענות הפנתרים השחורים נכונות / כי ישנה אפליה ניכרת נגד עדות המזרח.
 - הגדלת תקציבי משרדי הממשלה שעסקו בעניינים חברתיים.
 - שניים ממנהיגי התנועה הצליחו להתברג בכנסת/במפלגות השמאל הקיצוני.
 - העלאת המודעות למצב בשכונות העוני סייעה לקדם תהליכי שינוי כדוגמת פרויקט שיקום שכונות.
- כישלון של הפנתרים השחורים

25%

- התנועה לא עברה את אחוז החסימה כשניסתה להתמודד לכנסת.
- התנועה התפרקה תוך שנים מועטות.

(השיבה

לציון, עמ' 39; 407–408)

שימו לב:

- רוב התלמידים ענו על הסכם השילומים ומשפט אייכמן.
- חלק מהתלמידים לא דייקו בהצגת תפקידו של אייכמן בהשמדה אלא כתבו בכלליות שסייע בהשמדה.
- חלק מהתלמידים לא התייחסו לחשיבות עריכת משפט אייכמן דווקא בארץ וכתבו באופן כללי על חשיבות עריכת משפט. חשוב לתרגל עם תלמידים פיצוח שאלה ולשים לב לכל פרט בשאלה.
- חלק מהתלמידים כתבו השפעות של משפט אייכמן באופן כללי ולא דווקא על ההשפעות על החברה הישראלית.

10. יהודי אתיופיה

ציינו שני קשיים שהתמודדו איתם יהודי אתיופיה במסע מאתיופיה אל סודן

10%+15%

- צעדו יחפים
- לא היה אוכל ומים
- לא ידעו לאן הם הולכים
- סיכון למעצר על ידי שלטונות סודאן
- התקפות שודדים לאורך הדרך
- יהודים רבים מתו בדרך

- חיות טורפות

(ערכת פר"ח: המסע לארץ-ישראל, פרדה אקלום: ערך האחדות, דקה

לשמונה – מבצע משה)

הציגו את תרומתו הייחודית של פרדה אקלום בעלייתם של יהודי אתיופיה

25%

- היה הראשון לצעוד מאתיופיה לסודן ובכך פתח את האפשרות הזו.
- יצר קשר עם פעילי המוסד וחידש את העלייה מאתיופיה לאחר איסור השלטונות.
- במשך חמש שנים הוביל יהודים מאתיופיה לסודן ודאג להם לדרכונים מזויפים.

(ערכת פר"ח:

פרדה אקלום: ערך האחדות)

הסבירו את ההשפעה של ניתוק קהילת יהודי אתיופיה משאר היהודים בעולם על התפתחות המסורת

של

קהילה זו

35%

- הניתוק גרם להתפתחות של מסורת הלכתית עצמאית ושונה במידה רבה/ טקסטים מקודשים בשפה המקומית, כיוון שלא היו מודעים לקיומם של קהילות אחרות / לא הייתה תקשורת עם קהילות אלו.

הציגו דוגמה אחת לניתוק זה מתוך אחד מסרטוני פר"ח שבהם צפיתם

15%

- לא הייתה מסורת של עברית.
- לא הייתה היכרות עם חגים מאוחרים כמו חנוכה/ פורים/ תשעה באב
- חלק מהקהילות לא הכירו ביהדותם.
- יצירת מסורות מקומיות כמו חג הסיגד.
- אם היה חסר להם דבר מה, לא יכלו להשיג אותו ממקום אחר, למשל מצות לפסח.

(ערכת

פר"ח: ירוסלם)

שימו לב:

- תלמידים רבים לא התייחסו בצורה נכונה לתפקידו של פרדה אקלום.
- תלמידים בלבד בין הסיבה לניתוק לבין דוגמה לניתוק.
- השאלה שאלה על הסרט בערכת פר"ח. תלמידים כתבו בכלליות בלי להדגים מהסרט.

פרק שלישי

11. הציגו מהי מטרתה של הלאומיות

25%

הקמת מדינה ריבונית לעם / משילות של עם ללא התערבות גורם חיצוני.
הסבירו כיצד הרב גלזנר מבסס את טענתו כי לעם היהודי יש שאיפות לאומיות משלו

30%

- כי התורה היא חוקת מדינה / הנחת היסוד של התורה היא כי עם ישראל חי על אדמתו.
 - כי ציוויים שונים של התורה אפשריים רק כשעם ישראל חי על אדמתו.
 - כי עיקר גדול הוא האמונה שעם ישראל יחזור לארץ אבותיו.
 - כי עם ישראל יכול להגשים את ייעודו / להפוך לממלכת כהנים וגוי קדוש, רק כשהוא על אדמתו.
- ציינו מאפיין אחד של לאומיות אתנית-היסטורית מלבד הדת המשותפת. והסבירו כיצד הוא בא לידי ביטוי

בעם

היהודי

15%+30%

- מוצא משותף/תכונות גזע אופייניות/קרבת דם: כי לגויים, בקרבם חיים היהודים, ברור שהיהודים מהווים קבוצה נפרדת/זרה.
- תרבות משותפת/ מנהגים משותפים: כי התורה קיימה את עם ישראל בגולה.
- היסטוריה משותפת: כי העם היהודי חי בעבר בארץ-ישראל.
- מולדת משותפת: כי העם היהודי חי בעבר בארץ-ישראל / העבודה למען המולדת הייתה שקולה לתלמוד תורה ולתפילה בגלות.

(על

פי המושג לאומיות)

שימו לב:

- היו תלמידים שתיארו מהי לאומיות. חשוב לשים לב שהשאלה שואלת מהי המטרה של לאומיות.
- השאלה מדברת על היסטוריה כללית ולא דווקא על היהודים היו תלמידים שהתבלבלו והתייחסו למטרה של הלאומיות היהודית.

12. הסבירו את הסיבה לחשש של יהודים אורתודוקסים מפני הפגיעה בלימוד התורה

25%

- (חשש מריקון הישיבות/ מירידת קרנה של תורה), כיוון שעם חידוש החיים הלאומיים אפשר יהיה לפעול למען העם היהודי גם באמצעות מקצועות אחרים. / כל מקצוע שתורם לפריחתו של עם ישראל בארצו ייחשב לעבודה יהודית.

הסבירו את תשובתו של הרב גלזנר על כך

25%

- יש לחזור אל המצב שהיה בעבר, בו מיעוט מקרב העם/שבט לוי, הופרש ללימוד תורה בדרגה גבוהה, ויתר השבטים עסקו במקצועות הארציים.
- כל מקצוע שמבסוס/מרומם את עם ישראל כשיושב בארץ-ישראל נטען במשמעות דתית/שקול ללימוד תורה

ותפילה בגלות.

הסבירו את ההבדל בין הנימוק של הרב גלזנר ובין הנימוק של הרב ריינס לתמיכתם בשיתוף פעולה עם חילונים

במסגרת התנועה הציונית

30%

על פי הרב גלזנר, האחדות חשובה כיוון שהתורה ניתנה לישראל ולא ישראל לתורה / כשעם ישראל שומר על

אחדותו, מובטח שיחזור בתשובה.

על פי הרב ריינס שיתוף הפעולה (בתנועה הציונית) אינו התחברות מהותית/קשר של קרבה/השפעה הדדית,

אלא מדובר בקשר תכליתי/קשר שנועד למטרה (הכרחית של הצלת ישראל).

הסבירו עם איזה מן הנימוקים אתם מזדהים יותר

20%

כל תשובה הגיונית ומנומקת תתקבל.

שימו לב:

- חלק מהתלמידים לא ידעו לענות על גישת הרב ריינס.
- חלק מהתלמידים צטטו מתוך הטקסט לגבי הרב ריינס כשהשאלה הייתה מחומר הלימוד. חשוב ללמד תלמידים בפיצוח שאלות אנסין לשים לב האם השאלה היא מתוך האנסין או מחומר הלימוד.
- השאלה ביקשו התייחסות לעמדת הרב גלזנר והרב ריינס לשיתוף פעולה עם חילונים. חלק מהתלמידים התייחסו לעמדתם כלפי לימוד תורה.

13. ציינו איזו קבוצה בעם היהודי אין טעם לנסות לשכנע בצדקת הרעיון הציוני, והציגו את הנימוק

שמביא הרב

גלזנר לכך

10%+20%

– המתבוללים: הם אינם רואים את עתידם בעם היהודי / הם רואים עצמם שייכים לאומות זרות / הקשר שלהם לעם היהודי רופף לחלוטין.

הסבירו את עמדתו המורכבת (שני צדדים) של הרב גלזנר בנוגע לאמנציפציה

30%

מצד אחד האמנציפציה טומנת בחובה סכנות לקיום הדתי של היהודים / המנהיגות הדתית התנגדה ברובה

לאמנציפציה; היו אלה מורינו החרדים... שהביעו את החששות החמורים ביותר / האמנציפציה הובילה לשינויים מועטים יחסית, כשהעניקו להם פה ושם זכויות של שווים/ האמנציפציה החברתית כשלה

[שולית]

הסנדלרים, שתיתבת הגנאי ז'ידו שגורה על פיו, והנוצרי המשכיל המחירים את היהודי חרם חברתי וכלכלי.].

מצד אחר; דרכיה דרכי נועם, אין הקב"ה מבקש מן האדם לשתק את שאיפתו להצלחה, ולכן אל לנו לוותר

מרצון על זכויות טבעיות / קידם בברכה את האמנסיפציה.

הסבירו את עמדתו של רב אחר שלמדתם עליו בנוגע לאמנסיפציה. בתשובתכם ציינו את שמו של הרב
30%+10%

– הרש"ר הירש: ראה בחיוב את האמנסיפציה, כיוון שגרס שיש במודרנה גם צדדים חיוביים שלא סותרים את

קיום ההלכה / כי האמין שרצוי לבחור בדברים הטובים שבמודרנה ולשלבם בחיים היהודיים / כיוון שראה את השינויים הגדולים שהתחוללו בתקופתו כהזדמנות להתקדמות העולם והיהדות / כיוון שהאמנסיפציה מגדילה את האפשרות של העם היהודי להגיע להגשמת ייעודו.

(הר ברכה: עמ')

(270 עמ', מטח, 230–228)

– החתם סופר/הרב משה סופר: התנגד לאמנסיפציה בגלל הצורך להיבדל מן הגויים / בגלל החשש מפריצת

גדרי המסורת / בגלל החשש שהאמנסיפציה תגביר את החילון ואת ההתבוללות / בגלל החשש שהאמנסיפציה תרחיק את היהודים מתקוות החזרה לארץ-ישראל.

- הרב קלישר: ראה באמנסיפציה חלק מתוכנית אלוקית

(הר ברכה, עמ' 225)

שימו לב:

- השאלה ביקשה לתת דוגמא של רב נוסף כיצד הוא התייחס לאמנסיפציה. היו תלמידים שהביאו שמות של מנהיגים לאו דווקא של רבנים.
- היו תלמידים שהביאו דוגמאות של רבנים ויחסם לציונות ולא התייחסו לכך שהשאלה מתמקדת ביחס הרבנים לאמנסיפציה.

פרק רביעי

14. ציונות מדינית והצהרת בלפור

א. הציגו את גישת הציונות המדינית של הרצל

10%

פעילות פוליטית/דיפלומטית להשגת מדינה/ קודם להשיג צ'ארטר ואחר כך להתארגן לעלייה.

הציגו סעיף בתוכנית באזל שמשקף את גישת הציונות המדינית

10%

– שאיפה להקמת בית לאומי, על פי משפט הכלל.
– ניסיונות להשגת הסכמת הממשלות להגשים את מטרת הציונות.

(מסורת)

ומהפכות, עמ' 274–277)

ב. הציגו מה הייתה המטרה של שיטת המנדטים

10%

(הענקת שלטון זמני למעצמה) במטרה לפתח את האזור / ללמד את התושבים להתנהל כעם עצמאי / להכשיר את האזור להפוך למדינה עצמאית/ פשרה בין שאיפת ההשתלטות של המדינות המנצחות במלחמה לבין דרישה של עמים להגדרה עצמית.

(השיבה

לציון, עמ' 102-114)

הציגו מהי הצהרת בלפור

10%

הצהרה שבה ממשלת בריטניה רואה בחיוב הקמת בית לאומי לעם היהודי בארץ-ישראל/ תפעל להשגתה

של בית לאומי יהודי לעם היהודי בארץ ישראל (כל עוד לא יפגעו בזכויות האזרחיות והדתיות של העדות הלא יהודיות בארץ או בזכויות היהודים בארצות אחרות).

על פי האיור, הסבירו את המסר שקשור בהחלטה שהתקבלה בוועידת סן רמו. בתשובתכם ציינו שני

רכיבים מן האיור

הסבר – 20%

שני רכיבים – 10%+10%

התעוררות של אמונה שהחזון הציוני עומד להתממש / כי גל עלייה עצום עומד להגיע לארץ (על רקע ועידת סאן

רמו בה הוחלט על העברת השלטון בארץ ישראל לידי הבריטים/ מימוש הצהרת בלפור).

אפשר לראות זאת באמצעות הרכיבים שלהלן: שיירת אנשים עצומה / השיירה נכנסת אל תוך ירושלים /

דגל

ישראל / הרצל צופה בהתרחשות.

לדעתכם, האם הצהרת בלפור הייתה ציון דרך חשוב בתולדות העם היהודי? נמקו תשובתכם על פי

עובדה

היסטורית

10%+10%

כל תשובה הגיונית ומנומקת תתקבל.

שימו לב:

- בשאלות בפרק החזותי יש הרבה מטלות. חשוב לתרגל עם תלמידים בפיצוח שאלה איך לא מפספסים חלקי שאלה. היו תלמידים שענו רק על חלק מהסעיפים בשאלה.
- בשאלת תמונה חשוב להרגיל תלמידים לענות בצורת תבנית : אני רואה בתמונה.... אני לומד מכך ש....

15. בעיית העקורים

א. ציינו קושי אחד שהתמודדו איתו פליטי השואה לאחר סיום מלחמת העולם השנייה, והסבירו כיצד מחנות העקורים היו מענה חלקי על קושי זה

10%+20%

- מצב בריאותי קשה: (לכן) במחנות העקורים סופקו מזון ותרופות לניצולים.
- מצב נפשי, חינוכי קשה: (לכן) במחנות הוקמו ועדות, חיי תרבות, מערכת חינוך ועוד.
- לא נותר לפליטים לאן ללכת / לעיתים לא היה להם בתים/ יהודים שניסו להשתלב חזרה במקומות מגוריהם נתקלו לעיתים באנטישמיות: (לכן) מחנות העקורים סיפקו לפליטים מקום מגורים זמני. (חורבן וגבורה)

(עמ' 252–256)

ב. על פי מה שלמדתם, הציגו סיבה אחת להתעקשות של רוב ניצולי השואה להגיע לארץ-ישראל

15%

- הניצולים חששו שגם אם יהגרו למדינה אחרת יכולה להתעורר שם אנטישמיות, לעומת ארץ ישראל בה יהיו בין יהודים.
- משום שארץ ישראל היא המולדת ההיסטורית של העם היהודי
- העקורים איבדו בתים ומשפחות ודבר לא קשר אותם עוד אל האדמה שבה גדלו.
- ארגונים יהודיים מרחבי העולם השתתפו וסייעו בפעולות העלייה לארץ.

(חורבן וגבורה)

(עמ' 267-268)

על פי האיור, הסבירו את המסר בנוגע לבעיית העקורים. בתשובתכם ציינו שני רכיבים מן האיור

10% + 10% + 15%

ביקורת על מדינות העולם על כך שהן מונעות מהפליטים היהודים להגר אליהן. רואים זאת על פי המרכיבים שלהלן:

- הדלתות עם שמות המדינות סגורות
- בדרום אמריקה יש אדם שמציץ ולא פותח את הדלת
- בני המשפחה מביטים לכל הכיוונים
- המשפט SEARCH FOR AN OPEN DOOR

או

- היוצר אינו רואה בארץ-ישראל פתרון מתאים לבעיית העקורים. רואים זאת על פי המרכיבים שלהלן:
- ארץ-ישראל מלאה עד אפס מקום.
- החייל הבריטי מנסה ללא הועיל לשים קץ להתקוטטות בין הצדדים השונים.

– רוב בני המשפחה אינם מביטים לארץ־ישראל ולא נראה שהם מעוניינים להגר אליה.

או

היוצר מבטא את מצבם הטרגי של הפליטים / היעדר המוצא של הפליטים, כאשר מצד אחד מדינות

העולם

סוגרות

את שעריהן ומצד אחר גם ארץ־ישראל אינה יכולה לשמש פתרון.

(כל הרכיבים שהוזכרו למעלה רלוונטיים לכאן, כל עוד יש רכיב לכל צד.)

לדעתכם, האם המסר שבא לידי ביטוי באיור מפתיע? בתשובתכם התייחסו לזהותו הלאומית של

הקריקטוריסט ונמקו את תשובתכם

10%+ 10%

כל תשובה שתקבל ובלבד שתתבסס על הפרשנות שכתבו במטלה הקודמת ועל היותו של בעל האיור

אדם

בריטי

שימו לב:

- היו תלמידים שלא חיברו בין הקושי של העקורים לבין הפתרון של מחנה העקורים לקושי שהוצג.
- השאלה ביקשה הסבר מדוע העקורים התעקשו על ארץ ישראל היו תלמידים שענו מדוע היה קשה להגיע לארץ ישראל.
- חלק מהתלמידים לא הבינו שיש פה קריקטורה שמותחת ביקורת על ממשלת בריטניה. חשוב לתרגל עם תלמידים סוגי מקורות שונים ולהסביר מה עומד מאחורי כל סוג מקור.
- תלמידים לא התייחסו לזהותו של מחבר הקריקטורה.